ZDENĚK LYČKA

Zdeněk Lyčka je od 90. let aktivní v diplomatických službách. Byl velvyslancem v Dánsku, a vedl České centrum Stockholm. Proč máme blízko k dánské mentalitě, a čím zaujmeme švédské publikum? A jak se dá zvládnout propagace české kultury napříč celou severní Evropou?

Většinu vašeho profesního života se věnujete skandinávským zemím. Co vás přivedlo na Sever?

Byla to zajímavá souhra náhod, protože jsem chtěl v 80. letech studovat hlavně angličtinu. Tenkrát se otevíralo dvouoborové studium s vietnamštinou, kam jsem se nedostal. Zadařilo se až o rok později, kdy mě přijali na kombinaci angličtina–dánština. Přijímací komise se tehdy divila, proč chci vůbec ještě studovat, když už jsem diplomovaný inženýr. Záhy pochopili, že mám opravdu zájem a neberu školu jen jako odklad, abych nemusel na vojnu, což bylo tehdy dost běžné. Po revoluci jsem začal pracovat na Ministerstvu zahraničních věcí. V roce 1991 jsme se s rodinou odstěhovali do Kodaně, kde jsem pracoval na ambasádě a pomáhal s organizací první cesty Václava Havla po Skandinávii. Na počátku 90. let byl v Dánsku, i celkově na Západě, velký zájem o československou kulturu. Podařilo se mi získat sto tisíc dánských korun z dánského Fondu demokracie, což byla dost velká částka, která pokryla výdaje na „Øst-Vestival", tj. něco jako „Východo-západní festival" s podtitulem „Visegrádská čtyřka na Západě" (z české strany divadlo Sklep, zástupci umělecké skupiny Tvrdohlaví vč. Václava Marhoula, Vladimír Kokolia, Oldřich Janota, Zuby Nehty).

V roce 1998 jste založil České centrum ve Stockholmu. Jaké byly vaše začátky ve Švédsku?

Byla to úplně jiná situace než v Dánsku, protože Dánové jsou nám v mnoha směrech blíž než Švédové. Dánsko je malý národ, který byl stejně jako my pod tlakem větších okolních států, a máme proto podobný smysl pro humor. Koncem 90. let už pominula porevoluční euforie, kdy vše z Československa/Česka slavilo úspěch. Najednou jsme byli prostě jeden z mnoha států, který měl kulturní institut ve Stockholmu. Moji dánští kamarádi mi dali kontakty na švédské novináře, ale bohužel ani tyhle osobní vazby moc nepomáhaly. Švédové měli tehdy zájem hlavně o něco skandálního, takže psali o diskriminaci Romů v Matiční ulici, ale česká kultura? Ani náhodou!

Co prolomilo tento nezájem?

Od počátku bylo jasné, že pokud chceme zaujmout, musíme organizovat akce mimo prostory ČC, které sídlí u ambasády a je v něm jen malá výstavní síň. Prezentovali jsme české umělce v hlavních stockholmských galeriích a dalších kulturních institucích. Jedním z prvních velkých projektů byl festival Okna do Evropy, což byla akce koordinovaná Britskou radou, která nás i další kulturní instituty ve Stockholmu přizvala ke spolupráci. Díky této akci jsme se dostali do širšího povědomí umělecké komunity.

Čím je tedy švédský vkus specifický?

Mají rádi buď něco vysloveně šokujícího, anebo něco, co jim evokuje pořádek. Velký úspěch měla naše výstava erotických šperků, kam přišla i skupina místních pankáčů, kteří asi na „běžné" výstavy nechodí. Švédská kulturní obec miluje československý funkcionalismus, protože je to

jasný a přehledný styl. Do našeho „domečku" ČC přišlo na výstavu „BABA" tolik lidí, že jsem musel zavést pořadník, aby se tam postupně všichni dostali! Velký zájem vzbudila i výstava „Mucha – Bílek" v Historickém muzeu ve Stockholmu (což byla recyklace podobné výstavy, kterou jsem dříve realizoval v Kodani). Spolu s Galerií hl. m. Prahy se podařilo domluvit zápůjčku čtyř obrazů z Muchovy Slovanské epopeje na výstavu ve Stockholmu a v Malmö v jižním Švédsku.

Jaké další projekty zaujaly mimo švédskou metropoli?

Hodně záleželo na tom, zda se mi podařilo sehnat partnery v jednotlivých městech, protože hlavní organizace i propagace byla na nich. Velký zájem byl o sérii akcí v Norrköpingu, což je město zhruba dvě hodiny jižně od Stockholmu, kde je revitalizovaná budova bývalé papírny a tkalcovny. V obří industriální hale jsme vystavili automobil ŠKODA spolu s výstavou Czech Press Photo a sérií snímků na téma židovská Praha. S přípravou akce a hlavně hudebním programem hodně pomohl Jaroslav Šonský, který žije v Norrköpingu mnoho let a díky tomu má spoustu důležitých kontaktů nejen na radnici, ale i v umělecké komunitě.

Propagovat českou kulturu po celém Švédsku je náročné, ale dá se zvládnout taková propagace i v dalších severských zemích, když máte hlavní kancelář ve Stockholmu?

Určitě to není nereálné, ale musíte mít jasně nastavenou spolupráci s ostatními ambasádami. Těžko můžete ze Stockholmu organizovat třeba týdenní festival ve Finsku nebo v Norsku, protože na to zkrátka nemáte personál, finance ani dostatek kontaktů v jednotlivých zemích. Velmi dobře fungovaly putovní výstavy nebo koncertní turné. Začali jsme u nás ve Švédsku a pak výstava či kapela putovala dál po Skandinávii. Jedním z našich úspěšných projektů byla výstavní kolekce, kterou připravil tým z Muzea romské kultury v Brně, kde byl výběr z tvorby romských umělců, včetně obrazů – skleněných koláží od velmi známého výtvarníka Rudolfa Dzurka. Vernisáž byla v ČC Stockholm, pak jsem kurátora propojil s naší ambasádou v Norsku a vymysleli volné pokračování. V Norsku totiž žije něco jako romská komunita Taterů. Na vernisáži v revitalizovaném bývalém kravíně zahrála taterská hudební skupina.

Po čtyřech letech ve Švédsku jste se vrátil zpátky do Prahy. Měl jste konkrétní plán, čemu se chcete věnovat?

Chtěl jsem zůstat v kontaktu s krajanskou komunitou, což se podařilo, protože jsem se stal ředitelem Odboru kulturních a krajanských vztahů na Ministerstvu zahraničních věcí. Po osmi letech v Praze jsem odjel na pět let na český zastupitelský úřad v Kodani. Po návratu do Česka v roce 2013 jsem navázal na spolupráci s Českými centry. Tehdejší generální ředitelka Vilma Anýžová mě pozvala, abych představil svoje cestovatelské výpravy po Skandinávii a výtvarný doprovod k českým překladům inuitské a sámské mytologie v galerii Českého centra v Rytířské ulici v centru Prahy. Později jsem se přihlásil do výběrového řízení na generálního ředitele Českých center, kterým jsem se stal v roce 2015. Součástí mojí přihlášky byla také koncepce, co bych rád změnil. Mým cílem bylo posílit spolupráci evropských kulturních institutů EUNIC a vyhrál jsem výběrové řízení do sedmičlenného užšího vedení této instituce. Zároveň jsem však musel řešit „domácí", téměř smrtící problémy – radikální finanční úspory ČC.

Co byste vzkázal Českým centrům?

Určitě bych zachoval členitou síť poboček, protože v tomhle jsme opravdu unikátní. Švédsko je mnohem větší než Česko a provozuje pouze dva kulturní instituty. Jeden v Paříži a Švédský dům ve Stockholmu, kde si můžete koupit všechno možné, co je typicky švédské – od designu přes textil až po folklorní výrobky. Zajímavý koncept mají Finové, kteří klasické kulturní instituty nemají, ale vybrali si několik prioritních témat, která dlouhodobě propagují, například hudbu, architekturu a design. A co se týká rozšiřování poboček Českých center… Západní Evropa je velmi drahá, a proto mi nepřipadá vhodné, aby se tímhle směrem síť rozšiřovala. Jsem přesvědčený, že u většiny ČC by stačila jedna kancelář. Nemá smysl platit drahé pronájmy výstavních prostor a snažit se dostat místní publikum někam, kam nejsou zvyklí chodit za kulturou. Myslím, že by bylo zajímavé síť rozšířit o místa, kde je silná česky hovořící komunita, například ve Vietnamu.